

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

З часу набуття незалежності Україною основним напрямом її зовнішньої політики є курс на європейську інтеграцію. Безпосередньою правовою підставою для проведення широкомасштабних перетворень на законодавчому рівні стало підписання та набрання чинності Угоди про партнерство і співробітництво між Україною, Європейськими співтовариствами та їх державами-членами 1994 р. (далі – УПС)[5]. Ключовим елементом успішної інтеграції України до ЄС є досягнення певного рівня узгодженості законодавства нашої країни з правовими нормами Євросоюзу. Зближення українського законодавства із сучасною європейською системою права забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави в рамках ЄС і сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян.[1]

Адаптація (лат. *adapto* – пристосовую) – це процес пристосування до умов, які змінюються; у міжнародному праві адаптація є процесом приведення національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права шляхом удосконалення національного законодавства (внесення змін та доповнень, прийняття нових нормативно-правових актів), укладання або приєднання до міжнародних договорів.

Варто звернути увагу, що положення УПС щодо адаптації мають загальний рамковий характер, а їх реалізація вимагає ухвалення додаткових правових актів на національному рівні та створення необхідних інституційних механізмів та здійснення відповідних дій як на міжнародному рівні, так і в правопорядку України. У зв'язку з цим було прийнято низку законодавчих актів, головними серед яких є Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 21.11.2001 року та Закон України Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 18.03. 2004, що містять

¹ Студентка 5 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

комплекс взаємопов'язаних завдань із адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів розвитку правової системи України.[6]

Однією з проблем із якою стикається Україна у процесі адаптації законодавства є відсутність одноставності у використанні юридичних термінів. Так, досить поширеним є використання поряд з поняттям адаптація поняття гармонізація. Такі науковці як Мовчан Ю. В., Костюченко Я. М. та Сюр Н. В. використовують їх як синоніми або підвиди один одного. Вітчизняний же законодавець надає перевагу поняттю адаптація. Визначаючи співвідношення вищевказаних понять варто відмітити, що вони є відмінними юридичними категоріями. Так, диференціація між ними відбувається на рівні суб'єкта, тобто терміном гармонізація послуговуються коли йдеться про держави-члени ЄС, а термін «адаптація» використовується стосовно держав-кандидатів, потенційних держав-кандидатів та третіх країн. [2 с10]

Наступна проблема стосується відсутності чіткого розуміння обсягу нормативних актів ЄС, до яких узгоджується вітчизняне законодавство. У зв'язку з цим у праві Союзу виділяється спеціальне поняття *acquis communautaire* або *acquis* Союзу. Вказане поняття не має відповідника в українській мові, що суттєво ускладнює процес адаптації національного законодавства. Відтак не можна погодитися з Т. Качкою та Ю. Мовчаном що в основі процесу адаптації який є, по суті тектонічним зрушенням національного права лежить основна проблема правильного розуміння самого змісту *acquis communautaire*. Йдеться не стільки про академічне тлумачення, скільки про банальне розуміння змісту джерел *acquis communautaire*, тобто нормативних актів ЄС. Це первинне розуміння закладає підвалини адаптації, адже від його адекватності залежить результат відповідне реформування національного права у правову систему, яка відповідає європейським стандартам. При цьому нормативно-правові акти які суперечать *acquis communautaire* можуть прийматися лише за наявності достатнього обґрунтування необхідності прийняття такого акта і на чітко визначений у самому акті строк. [3]

Багато питань існує і стосовно встановлення точного змісту актів Євросоюзу до яких потрібно узгодити українське законодавство. Проблема полягає в тому, що ці акти офіційно може тлумачити тільки Суд ЄС. Завдяки такому тлумаченню зміст актів може частково змінюватися.

Країна, що адаптує своє законодавство, не може належним чином слідкувати за такими змінами і вчасно їх враховувати шляхом внесення змін до свого законодавства. Відповідні ж структури Союзу не зобов'язані інформувати Україну про зміни в своєму праві. Все це може призводити до невідповідності національних норм нормам права ЄС та зниження ефективності реалізації положень права ЄС у внутрішньому правопорядку України [8]

Складність дослідження особливостей адаптації законодавства пов'язана з тим, що адаптація законодавства – це тривалий динамічний процес, певна послідовність взаємопов'язаних дій щодо зміни первинного існуючого правопорядку, кожна ланка якого формує програму саморозвитку правової системи держави.

Однією з основних проблем недосконалості процесу проведення адаптації законодавства України до законодавства ЄС є недосконалість організаційного забезпечення даного процесу. Зокрема, це стосується розпорошеності та нестабільності інституційного механізму проведення адаптації. В Україні відсутній єдиний чітко визначений орган, відповідальний за євроінтеграційний процес.[9]

Існує гостра необхідність покращання інституційного механізму адаптації законодавства України до законодавства ЄС, зокрема шляхом створення окремого органу (поза структурами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України), відповідального за процес адаптації законодавства, відповідних відділів, департаментів чи окремих посад не тільки в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, територіальних органах влади, а і в органах місцевого самоврядування тощо.

На шляху адаптації законодавства України до законодавства ЄС виникатиме значна кількість проблем, без вирішення яких неможливо сподіватися на членство у цій міждержавній організації. За даними ряду експертів, для входження у правове поле Європи Україні потрібно прийняти нові або внести відповідні зміни до законів та інших нормативно-правових актів, кількість яких становить майже 4 тисячі. Фактично йдеться про створення цілком нового законодавства, причому в багатьох випадках заснованого на міжнародних принципах і стандартах, які раніше у практиці нашої держави не використовувалися. [4]

Однією з основних перешкод на шляху успішного завершення тривалого процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС

є незадовільний стан реалізації прийнятих нормативно-правових актів, недотримання їхніх положень, а інколи і зовсім ігнорування. У зв'язку з цим можна констатувати, що питання адаптації законодавства України до законодавства ЄС ще досить тривалий час (принаймні до вступу України до ЄС) залишатиметься однією з головних сфер наукових досліджень та суспільних обговорень. Однак необхідно звернути увагу на те, що лише співпраця та злагоджена робота всіх органів державної влади, представників усіх гілок влади, органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства сприятиме досягненню головної мети – вступу України до Європейського Союзу.

Отже, створюючи національну державну правову систему відповідно до норм ЄС, необхідно одночасно з адаптацією вже наявних законів приймати нові, узгоджені з правовим полем ЄС законодавчі акти. Важливо зважати на те, що процес адаптації законодавства України вимагає злагодженої співпраці всіх гілок влади.

Література:

1. Катеринчук І. П.. Організаційно-правові засади співробітництва України та Європейського Союзу в правоохоронній сфері: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. -К., 2010. -18с.

2. Мовчан Ю. В. Міжнародно-правове регулювання інтеграційних процесів в Європейському Союзі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11. – К, 2010. – 20 с.

3. Качка Т. Нова практика перекладу актів *acquis communautaire* /Качка Т. Мовчан Ю. [Електронний ресурс] –Режим доступу : http://www.clc.org.ua/ukr_publicazzi/article_poselsky_02.htm.

4. Сюр Н. В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01/ Сюр. Н. В. Київ нац. ун-т внутр. справ .Київ.2006.С181.

5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною, Європейським співтовариством та їх державами-членами: від 14.06.1994 р. // Офіційний вісник України .2006. №24. С. 1794

6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р., № 1629-IV // ВВУ України-2004.-№29.–С. 367.

7. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. Київ: Юрінком Інтер, 2011. С. 704.

8. Яковюк І. В. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу: проблеми реалізації // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Х. : Право, 2012. – № 24. – С. 37–49.

9. Стешенко В. М. Набрання чинності угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 428–430.

10. Буроменський М. В., Анакіна Т. М., Стешенко В. М., Трагнюк О. Я., Яковюк І. В. Аналітичний огляд проекту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з другої сторони // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Харків, 2013. – Вип. 26. – С. 294–304.

11. Трагнюк О. Я. Адаптація права України до права ЄС як складова механізму євроінтеграції // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 10. – Харків: Право, 2005. – С. 139–141.

Науковий керівник: Бойчук Д. С., асистент кафедра міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого